Sendvaris Manor in Klaipėda

In 2022, an exploratory excavation was carried out at 33 Mokyklos St. and 51 Tilžės St. in Klaipėda, at the site of the Sendvaris Manor house (Fig. 1). The excavation comprised 11 test pits with a total area of 29 m^2, and the remains of three manor buildings were discovered: the foundations of residential building I, a late outbuilding, and an early outbuilding (Fig. 2). The buildings found at the site were marked on the early-20th-century Klaipėda city plans and were visible in an aerial photograph taken in 1944. The remains of the Sendvaris Manor buildings dating to the first half of the 20th century were uncovered in the test pits, along with a mid-20th-century cobblestone pavement. The excavation recorded an archaeological layer ranging from 40 cm to 1.7 m in thickness, which contained finds from the late 17th to the 20th centuries.

1 pav. Tyrimų vieta iš PR prieš tyrimus. D. Riboko nuotr.

Fig. 1. Excavation area prior to commencing work, viewed from the SE.

Dalius Ribokas

Baltadvario įtvirtinto dvaro Šiaurės vartų tyrimai

Baltadvario įtvirtintos dvaro sodybos fragmentai yra Baltadvario kaime (Molėtų r., Videniškių sen.), Siesarties vingio kyšulyje. Čia buvo įtvirtintas Videniškių dvaras, XVI a. viduryje pastatytas kunigaikščių Giedraičių (Baubonis Z., Zabiela G. Baltadvaris. Žemių įtvirtinimai Lietuvoje. Vilnius, 2019, p. 18–22). Šiaurės vartų fragmentai su pylimu ir rūsiu po juo yra įtvirtintos dvaro sodybos fragmentų Š dalyje (1 pav.). Vartų pastatas apgriuvęs, be stogo, uždengtas apsauginiu gaubtu.

1984 m. Baltadvario dvaro sodybos fragmentų istorinius tyrimus atliko Arimeta Vojevodskaitė. Ji surinko istorinę ir ikonografinę medžiagą apie dvaro sodybą. 1987 m. archeologinius tyrimus vykdė I. Jučienė. Jos tyrimai nefiksuoti, todėl nei apimtis, nei rezultatai nežinomi. 1999–2003 m. dvaro sodybos fragmentus tyrė A. Kuncevičius, jis rado apardytą I–III a. gyvenvietę, XVI–XVIII a. dvaro sodybos kultūrinį sluoksnį ir mūrinius medinių dvaro rūmų pamatus (*ATL 1998 ir 1999 metais*, 2000, p. 339–341; *ATL 2000 metais*, 2002, p. 123–124; *ATL 2001 metais*, 2002, p. 153; *ATL 2003 metais*, 2005, p. 135–136).

2021 m. UAB „Ateities statyba“ pradėjo Baltadvario įtvirtintos dvaro sodybos fragmentų Šiaurės vartų fragmentų paveldo tvarkybos darbus. Jų metu numatyta rekonstruoti apsauginio gaubto atramas ir atkasti rūsio dalį spėjamai įgriuvai užtaisyti. Archeologiniai tyrimai vykdyti 2022 m. lapkritį pagal papildytą ir pakeistą projektą, siekiant atkasti restauravimui rūsį su

dviem spėjamomis skliauto įgriuvomis. Jų vietos, kaip manyta, turėjo būti po pylimo įdubimų vietomis. Tyrimų metu buvo ištirtos dvi perkasos pylime, į PR nuo Šiaurės vartų pastato PR sienos.

Perkasa 1 iškasta už 1 m į PR nuo Šiaurės vartų pastato PR sienos (2 pav.). Perkasos dydis – 9,6x5 m, ištirtas plotas – 48 m². Siekiant išvengti galimos griūties, perkasa ŠV ir PR kraštuose buvo siaurinama 50 cm pločio pakopomis. Perkasa dugne susiaurėjo iki 3,5 m, ištirtas 43,2 m² plotas. Perkasa 2 iškasta į PR nuo perkasos 1 PR krašto. Jos dydis – 9,6x6,5 m, ištirtas plotas – 62,4 m². Siekiant išvengti griūties, perkasa PR krašte buvo susiaurinta padarant dvi 50 cm pločio pakopas, ištirtas plotas perkasos 2 dugne sumažėjo iki 52,8 m². Iš viso ne iki galo ištirtas 110,4 m², o visiškai – 96 m² plotas.

Pylimas tyrimų vietoje buvo 9,6 m pločio ir iki 2,65 m aukščio. Tiriant nustatyta, kad jis supiltas per du kartus. Pirmasis pylimas buvo 7,15 m pločio ir 1,6 m aukščio. Jo vidinė 6,75 m pločio ir iki 1,4 m aukščio dalis supilta iš gelsvo smėlio, iškasto iš Šiaurės vartų rūsio į PR nuo

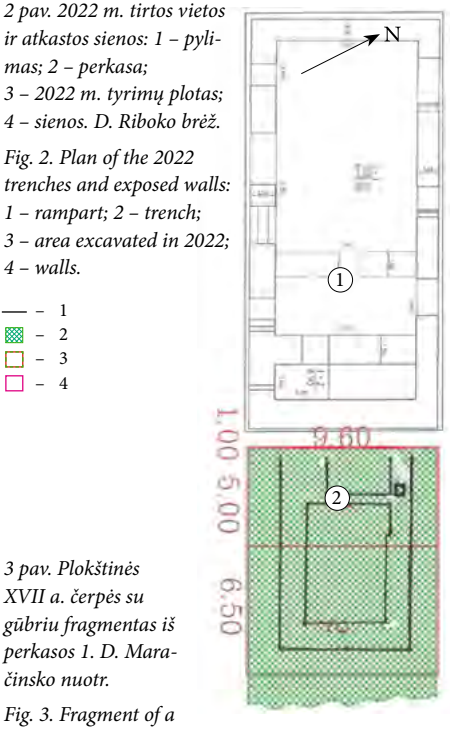

2 pav. 2022 m. tirtos vietos ir atkastos sienos: 1 – pylimas; 2 – perkasa; 3 – 2022 m. tyrimų plotas; 4 – sienos. D. Riboko brėž.

Fig. 2. Plan of the 2022 trenches and exposed walls: 1 – rampart; 2 – trench; 3 – area excavated in 2022; 4 – walls.

3 pav. Plokštinės XVII a. čerpės su gūbriu fragmentas iš perkasos 1. D. Maračinsko nuotr.

Fig. 3. Fragment of a 17th-century flat roof tile with a ridge from Trench 1.

0 5 cm

5 pav. Žiestos XVII a. pradžios keramikos šukė iš perkasos 1. D. Maračinsko nuotr.

Fig. 5. Wheel-thrown pottery sherd from Trench 1, start of the 17th century.

0 5 cm

4 pav. Žiestos XVII a. pradžios keramikos šukė iš perkasos 1. D. Maračinsko nuotr.

Fig. 4. Wheel-thrown pottery sherd from Trench 1, start of the 17th century.

0 5 cm

6 pav. Sieninio koklio šukė su 1676 m. data iš perkasos 1. D. Maračinsko nuotr.

Fig. 6. Fragment of a panel stove tile from Trench 1, bearing the year of 1676.

0 5 cm

vartų pastato duobės ir užpilta 20 cm storio juodu smėlingu dirvožemiu, kad susidarytų velėna. Jokių medinių konstrukcijų pylime ar ant jo nerasta. XVII a. ant pylimo viršaus ir PV pusės supiltas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis. Jis pilkas, smėlingas. Kultūriniame sluoksnyje perkasoje 1 vyravo keraminių čerpių (3 pav.), o perkasoje 2 – žiestos keramikos ir koklių fragmentai (4–8 pav.). Virš šio kultūrinio sluoksnio XVII a. pabaigoje į pylimą dar supiltas gelsvo smėlio sluoksnis jį paaukštinant ir padarant simetrišką. Ant supilto smėlio sluoksnio vėl supiltas 20 cm storio juodo smėlingo dirvožemio sluoksnis, kad susidarytų velėna.

5,2 m gylyje nuo pylimo viršaus (1,2 m gylis nuo pylimo pagrindo) atsidengė dviejų patalpų rūsio sienos. Rūsys prasideda iškart į PR nuo Šiaurės vartų pastato PR sienos. Atidengta pirmosios patalpos dalis yra 1,05 m ilgio ir 3,3 m pločio. Jos perkasoje atidengtas plotas – apie 3,5 m^2. Visas 3,3 m pločio patalpos ilgis turėtų būti 3,05 m, o plotas – 10,1 m^2. Pirmosios patalpos PV siena buvo 1,3 m storio. ŠR siena viršutinėje 1 m aukščio dalyje buvo 1 m storio, giliau ji sustorėjo iki 1,3 m. Patalpa dengta cilindriniu 1 m aukščio skliautu, kuris remiasi į rūsio PV ir ŠR sienas.

0 5 cm

0 5 cm

7 pav. Sieninio XVII a. antrosios pusės koklio šukė iš perkasos 1. D. Maračinsko nuotr.

Fig. 7. Fragment of a panel stove tile from Trench 1, second half of the 17th century.

8 pav. Sieninio XVII a. antrosios pusės koklio šukė iš perkasos 2. D. Maračinsko nuotr.

Fig. 8. Fragment of a panel stove tile from Trench 2, second half of the 17th century.

Antroji patalpa buvo į PR nuo pirmosios patalpos, už 60 cm storio skersinės sienos. Skersinės sienos ir antrosios patalpos sienų viršus buvo tokiame pat gylyje kaip pirmos patalpos sienų viršus. Antrosios patalpos ilgis – 6,5 m. PV sienos plotis visoje patalpoje – 1,3 m, ŠR sienos plotis viršutinėje dalyje, 1,8 m ilgio 1 m aukščio atkarpoje į PR nuo patalpos pradžios buvo 1 m, giliau pastorinta iki 1,3 m. Patalpos PR (galinė) siena buvo 1,3 m storio. Patalpa dengta cilindriniu 1 m aukščio skliautu, remiasi į patalpos PV ir ŠR sienas.

Perkasoje 1, spėjamos pirmosios įgriuvos vietoje, 80 cm gylyje nuo pylimo viršaus, 20 cm aukščiau pylimo pagrindo, rastas ant ŠR sienos iš plytų sumūrytas 1,4 m aukščio ventiliacinis kaminas. Kamine buvo įstrigęs akmuo. Antrosios spėjamos įgriuvos irgi nebuvo. Statybininkai apžiūrėjo rūsį iš vidaus ir PR sienoje aptiko langą. Kad nereikėtų plėsti tyrimų, langą užtaisė iš vidaus. Baigus darbus, nukasta pylimo dalis buvo supilta atgal. Nepavykus nustatyti, kokia buvo ventiliacijos kamino viršutinė dalis aukščiau išlikusios mūrinės, ji padaryta iš keraminio vamzdžio.

Excavation of the Northern Gatehouse of the Baltadvaris Fortified Manor

In 2022, at the Baltadvaris fortified manor site (eastern Lithuania, Molėtai district), two trenches were excavated in the rampart (Fig. 1) to the SE of the SE wall of the Northern Gatehouse, covering a total area of 96 m^2 (Fig. 2). It was determined that the rampart in the investigated area was 9.6 m wide and up to 2.65 m high, and had been built in two phases. At a depth of 5.2 m from the top of the rampart (1.2 m below the base of the rampart), the walls

of two barrel-vaulted cellar rooms were uncovered. The first room was 3.05 m long, the second was 6.5 m long and 3.3 m wide. A ventilation shaft around 1.4 m tall was also discovered, along with pottery sherds and stove and roof tile rubble (Figs. 3–8).

Miglė Urbonaitė-Ubė

Tyrimai Minijos etnoarchitektūriniame kaime

2022 m. buvo atlikti žvalgomieji tyrimai Minijos etnoarchitektūrinio kaimo teritorijoje (UK 10322) (Šilutės r., Kintų sen.), sklype Krokų Lankos g. 23 (1 pav.). Minijos kaimas archeologiškai pradėtas tirti tik 2014 m. (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 620) ir metams bėgant tyrimų šioje saugomoje teritorijoje pradėjo daugėti. Kol kas archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI a. pabaiga–XVIII a. aptiktas tik sklypuose Krokų Lankos g. 9 ir 13 (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 294–296; *ATL 2021 metais*, 2022, p. 609). Kitur fiksuoti tik XIX–XX a. sluoksniai be archeologiškai vertingų radinių ar struktūrų (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 644; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 519).

Tyrimų sklype Krokų Lankos g. 23 tikslas buvo surinkti duomenis apie archeologinius radinius ir kultūrinius sluoksnius būsimų pastatų vietose, juos aptikus atlikti dokumentaciją ir parengti paveldosaugines rekomendacijas. Tyrimų metu būsimų pastatų vietose iki įžemio rankiniu būdu ištirti 2 šurfai (2x1 m dydžio), iš viso 4 m^2 plotas.

Šurfo 1 vieta buvo apžėlusi žole, paviršius buvo ties H_{abs} 1,32–1,35 m. Įžemis pasiektas 1,2 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Po 25–30 cm storio dirvožemiu, šurfo Š dalyje, aptiktas rusvo molio sluoksnis. Dirvožemio sluoksnyje aptikta įvairaus laikotarpio radinių (turkiško tipo pypkė, plokštinių koklių, langų stiklo, fabrikinių vinių). Gana įdomus ir retas radinys yra neglazūruota sudėtinio tipo raudono molio pypkė, kuri preliminariai datuojama XVIII a. (2 pav.). Buvusioje Prūsijos teritorijoje dominavo kaolininės vientisosios pypkės iš Nyderlandų ir Anglijos, o sudėtinės būdingesnės Lie-

1 pav. Sklypo situacijos planas: 1 – tyrimų vieta Krokų Lankos g. 23; 2 – projektuojamų pastatų vieta Krokų Lankos g. 23; 3 – sklypo Krokų Lankos g. 23 ribos; 4 – Minijos etnoarchitektūrinio kaimo (UK 10322) teritorijos ribos. M. Urbonaitės-Ubės brėž.

Fig. 1. Area plan of 23 Krokų Lankos St.: 1 – excavation area; 2 – outline of proposed buildings; 3 – land plot boundary; 4 – boundary of the Minija ethno-architectural village (UK 10322).